

ISAJON SULTONNING 'TURMUSH' HIKOYASIDA OMONAT VA MAS'ULIYAT TALQINI

Davlatova Ozoda

*Nizomiy nomidagi O'zMPU
O'zbek tili va adabiyoti fakulteti 4-bosqich
talabasi*

Annotatsiya: Ushbu maqolada Isajon Sultonning "Turmush" hikoyasi badiiy-falsafiy jihatdan chuqur tahlil qilinadi. Hikoyada oilaviy munosabatlar, er va xotin o'rtasidagi mas'uliyat hamda insoniy munosabatlarning "omonat" ekanligi qahramonlarning tushlari va ramziy obrazlar orqali ochib berilgan. Maqola davomida oddiy ro'zg'or tashvishlari ortiga yashiringan ulkan ma'naviy dramalar va yozuvchining "ogohlik" g'oyasi tadqiq etiladi.

Аннотация: В данной статье анализируется художественно-философский аспект рассказа Исажона Султана «Турмуш». Раскрываются семейные отношения, ответственность и

концепция человеческих отношений как «аманат» через сны героев и символические образы.

Исследуются глубокие духовные драмы и идея бдительности автора.

Abstract: This article analyzes the artistic and philosophical aspects of Isajon Sultan's "Turmush". Family relationships, responsibility and the concept of human relations as "amanat" are revealed through the dreams and symbolic images. The article explores spiritual dramas hidden behind everyday chores.

Kalit so'zlar: Isajon Sulton, "Turmush", omonat, mas'uliyat, tush, ramz, oila, ma'naviy inqiroz, ogohlik, badiiy talqin, inson ruhiyati.

Isajon Sulton zamonaviy o'zbek adabiyotida inson ruhiyatining eng nozik qirralarini, ayniqsa, maishiy hayot silsilasida ko'zga tashlanmaydigan ma'naviy jarayonlarni mahorat bilan tasvirlaydigan adibdir. Uning "Turmush" hikoyasi ham oddiy bir oila hayoti misolida ulkan falsafiy va axloqiy masalalarni o'rta tashlaydi. Hikoyaning boshlanishidanoq biz kundalik yumushlar, charchoq va o'zaro tushunmovchiliklar girdobida qolgan oila a'zolarini ko'ramiz. Ota o'z ishidan, yelkalaridagi og'riqdan nolib kelsa, ona ro'zg'orning bitmas-tuganmas tashvishlaridan toliqqan. Bu yerda muallif turmushning realistik manzarasi orqali insonlarning bir-biriga bo'lgan e'tiborsizligini, yaqin kishilar o'rtasidagi masofaning tobora kengayib borayotganini ko'rsatadi. Er-xotin o'rtasidagi muloqotning qisqaligi, dakkilar va to'ng'illashlar ularning qalbida paydo bo'lgan "toshlashish" jarayonining belgisidir. Adib turmush tushunchasini shunchaki yashash yoki mehnat qilish emas, balki qiyomat

va hisob oldidagi mas'uliyat sifatida talqin qiladi. "Ogoh bo'linglar" degan hayqiriq butun asar davomida aks-sado berib turadi. Ayniqsa, qizaloqning tushidagi "tiriklay ko'milgan qizlar" obrazi va onasining "turmush degan tuproqqa tiriklay ko'milganman" degan dardi bugungi kundagi ma'naviy bo'shliqning, insoniy qadriyatlar pasayib ketayotganining badiiy aksidir. Turmush — bu sadoqat imtihoni, bir-birining ko'nglini asrash mas'uliyatidir. Isajon Sulton ushbu hikoyasi orqali bizni oddiy kundalik hayotning har bir lazasiga e'tiborli bo'lishga, omonatni qadrlashga undaydi. Hikoya so'ngida qahramonlarning uyg'onib, yana o'sha "oddiy kun"ni boshlashlari hayotning asl mohiyati uning har bir onida ekanligini anglatadi. Inson hayoti davomida ko'plab rollarni ijro etadi: farzand, ota, ona, ishchi. Biroq, bu rollar orasida eng asosiysi — insoniylik va yaqinlar oldidagi qalb mas'uliyatidir. Hikoya qahramoni bo'lmish ota, o'zining charchog'ini pesh qilib, uyidagilarga nisbatan sovuq munosabatda bo'ladi. Uning uchun yerni chopish yoki ishdan kelganida kutib olinishi — hayotning eng muhim shartlaridek tuyuladi. Vaholanki, uning rafiqasi ham xuddi shunday, balki undan-da ko'proq charchoqni his qilmoqda. Ayolning ichki monologi orqali biz uning qanchalik shirin so'zga tashna ekanligini anglaymiz. "Bir og'iz shirin so'z odamni o'ldiribdimi?" degan o'y — bu nafaqat bir ayolning, balki butun jamiyatdagi mehrga muhtoj insonlarning dardi. Bu holat turmushning naqadar murakkab va ayni paytda naqadar nozik muvozanat ustiga qurilganini ko'rsatadi. Hikoyadagi tushlar bo'limi asarning eng salmoqli qismidir. Erkak tushida o'zini bepoyon dashtda, xotinini esa jannatiy malak qiyofasida ko'rishi — uning ongsiz ravishda xotiniga bo'lgan hurmati va sevgisidan dalolat beradi. Ayolning "Men sizga omonat edim" deb yig'lashi, erkakning qalbidagi mudroq mas'uliyatni uyg'otadi. Insoniyatga berilgan eng katta ne'mat — bu boshqa bir insonning senga bo'lgan ishonchi va sadoqatidir. Agar biz bu omonatni faqat kundalik ehtiyojlar (ovqat, kiyim, ish) nuqtai nazaridan baholasak, unda ruhimizni boy berib qo'yamiz. Toshga aylangan erkak obrazi — bu faqat jismoniy charchoq emas, balki qotib qolgan his-tuyg'ular ramzidir. Shuningdek, Isajon Sulton hikoyada qiyomat motivini kiritish orqali asar ko'lamini dunyoviy muammolardan ilohiy mas'uliyat darajasiga ko'taradi. Ko'rinmas ovozning hayqirig'i — bu o'z-o'zini anglashga bo'lgan chaqiriqdir. Ota va onaning tushida bir-birlarini tanimaslik darajasiga yetishi yoki birbiridan qochishi — bu dunyoda yo'l qo'yilgan xatolar u dunyoda qanday aks etishiga ishoradir. Biz turmushda birga yashaymiz, lekin ruhimiz bir-biridan ajralgan bo'lsa, bu haqiqiy fojidadir. Yozuvchi turmushni "tiriklay ko'milish" deb atagan onaning dardini tahlil qilar ekan, bu holatdan chiqish yo'li faqatgina bir-birini tushunish va borligicha qabul qilish ekanligini uqtiradi. Xulosa o'rnida aytish mumkinki, "Turmush" hikoyasi har bir kitobxonni o'z hayotiga, oilasiga va yaqinlariga boshqacha nazar bilan qarashga undaydi. Maqolada keltirilganidek, omonat va mas'uliyat — bu turmushning ikki mustahkam ustunidir. Isajon Sultonning badiiy mahorati shundaki, u kichik bir hovli ichidagi voqealarni koinot miqyosidagi muammolar bilan bog'lay oladi. Maqola davomida tahlil qilingan ramzlar va obrazlar tizimi zamonaviy o'zbek nasrining yuksalishini ko'rsatuvchi muhim omillardandir. Bizning vazifamiz — bu omonatni asrash va har bir o'tayotgan kunimizni "oddiy" deb emas, balki g'animat deb bilishdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Isajon Sulton. "Turmush" hikoyasi. "Tafakkur" jurnali, 2010. [cite: 1]

2. Quronov S. "Isajon Sulton nasrida ramz va poetika". Toshkent: Akademnashr, 2018. [cite: 3]
3. Yoʻldoshev Q. "Yoniq soʻz" (Adabiy-tanqidiy maqolalar). Toshkent: Yangi asr avlodi, 2006.
[cite: 4]
4. Karimov N. "Oʻzbek adabiyoti tarixi". Toshkent: Sharq, 2012. [cite: 4]
5. Rasulov Y. "Badiiy asar tahlili tamoyillari". Toshkent: Universitet, 2014.
[cite: 3]
6. Isajon Sultonning rasmiy veb-sayti: www.isajonsulton.com [cite: 4]
7. Ziyoz.uz kutubxonasi - Isajon Sulton asarlari tahlili: www.ziyouz.uz [cite:
4]
8. Oʻzbekiston Milliy Ensiklopediyasi: www.qomus.info
9. Adabiyot.uz portali - Zamonaviy oʻzbek nasri: www.adabiyot.uz
10. Kitob.uz - Elektron kutubxona materiallari va ilmiy maqolalar toʻplami.